

ամենուն համար, եւ յոյսերնին հին արտօնութեանց ուսիլ եւ այլ բոլորութեանց վրայ չղեն, հապա խղճմտանքին անկապտելի իրաւանց վրայ. մարդուս անունը միայն բաւական է ուրիշ ապացոյցներ եւ ուրիշ նշաններ աւերորդ սեպելու :

Մեր Հայոց խնդիրքներէն յորդորուած այս դիտողութիւնս ըրինք, ուստի եւ անոնց մտքին ու կարծեացը ամենայն կերպով համաձայն ենք : Թող ուրեմն ընդհանուր եւ բնական իրաւանց վրայ հաստատեն իրենց իրաւունքը. որչափ իրենց անձնականը չփրցնուեն, այնչափ աւելի իրենց անձնասիրութիւնը քիչ կտակածելի եւ իրենց իրաւունքը աւելի պաւգ պիտի ըլլայ ցուցնել, աւելի դիւրին պաշտպանել եւ աւելի վստահ օգնականներ գտնել : Բաւական չէ արդարութիւնն իր կողմն ունենալ, պէտք է անոր ամեն պայմաններն եւս յանձն առնուլ :

ciens privilèges, sur des concessions locales, mais sur les imprescriptibles droits de la conscience; la seule qualité d'homme dispense d'autres arguments, d'autres titres.

Cette observation nous est suggérée par la requête même des Arméniens dont nous nous sommes fait l'écho, et dont nous épousons chaleureusement les pensées; qu'ils se placent sur le terrain du droit général et naturel; moins entachées d'individualisme, leurs vues seront moins suspectes d'égoïsme; leur cause sera plus simple à exposer, plus facile à défendre et plus assurée d'auxiliaires. Ce n'est pas assez d'avoir la justice pour soi, il faut en accepter toutes les conditions.

Ուրիշի պնակին սպասողը շատ անգամ անօրինակն աչք առնելու է :

Կամիլն ու կարող լինելը մէկ է. ով որ երկայնմտութիւն ունի, յաջողելուն ջտարակուսի :

ՀԱՆԳԻՍԱՐԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱՇԷՆ ՄԱՐԳԿԱՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԱՂԱ ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻ.

Պաղլիոյ, մանաւանդ քեւերայիոյ մայրաքաղաքին այստարուան հանդիսարանը՝ Հայոց սրտին մէջբաղդը ու անջնջելի յիշատակ մը պիտի բողո. եղեր, հինգ միլիոն ժողովրդեան անունը իւր մէկ ներկայացուցչին անուամբը նրակելով : Ազգերնուս ըրած այս յաղթանակին մեր եւս տառջիկայ էինք, եւ որպէս մեր սիրտը բնդաց այն ցանկալի օրը, տարակոյս չունիմք որ բոլոր մեր համազգեաց սրտերն եւս մեր զգացմանը հաղորդակից պիտի ըլլան ցնծութեամբ : Ինչպէս կըմտար մեր ոգին երբ կըտեսնէինք որ ջորս դարեւ վեր ուրիշի անուանը տակ բաժնուած ձորուած, մանաւանդ քեւերուած ժողովուրդ մը՝ այսօր իւր մէկ անդամոյն ձեռօքը ոչ միայն իւր անուանը փառքը կըստանար, հապա նաեւ իր հօրազոյն տեարցմէ մէկն եւս, եւրպիոյ ամենեւն մեծ ժողովուրդը, իւր անուանը հովանոյն կըկարօտեր :

M. JEAN AÏVAZOVSKY.

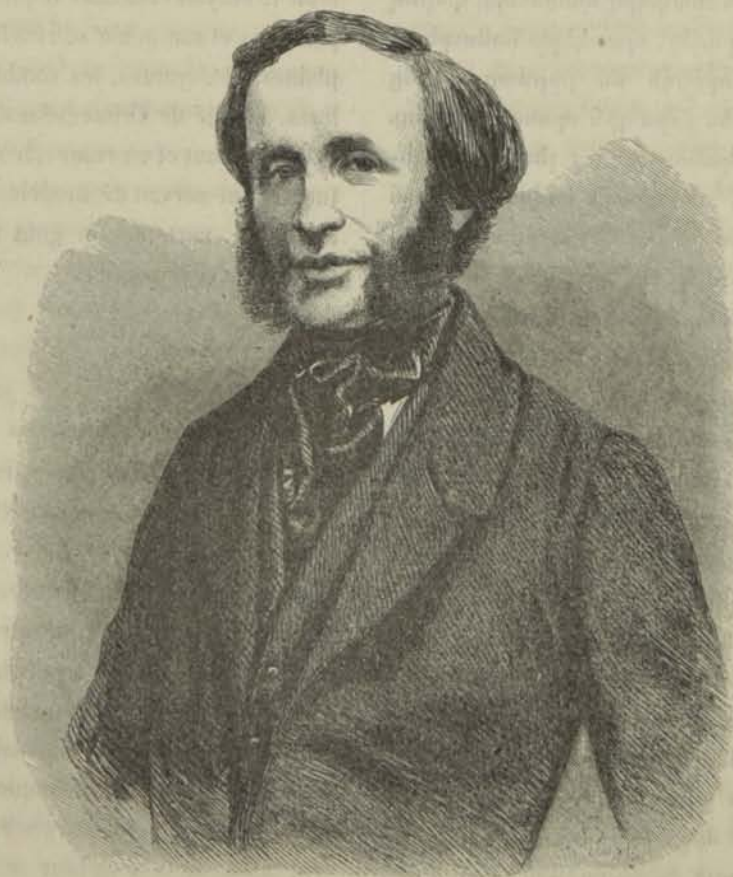
La dernière exposition de la capitale de la France, et nous pouvons dire de l'Europe, devait laisser un souvenir bien doux et ineffaçable dans la mémoire des Arméniens; elle devait couronner un peuple de cinq millions d'hommes dans la personne de son représentant. Nous avons été témoin de ce triomphe éclatant de notre nation, et, par les battements de notre cœur en cet heureux jour, nous jugeons de la part que doivent prendre à notre joie tous les vrais patriotes. Comme nous avons tressailli en entendant proclamer une nation démembrée depuis quatre siècles, dont le nom même s'est perdu dans celui de ses conquérants. Mais aussi ne vient-elle pas de reconquérir sa gloire; n'a-t-elle pas vu le plus puissant de ses maîtres, le peuple le plus considérable de l'Europe, revendiquer, comme sien, l'un de ses enfants et lui emprunter l'appui de son nom?

Մեծ էր այս յաղթանակը հարստամարեալ ժողովրդեան մը համար, յաղթանակ յաւերժայիշատակիւր տարեգրութեանցը մէջ, յաղթանակ՝ որով կարծես թէ հպատակութիւնը իշխանութենէն իւր վրէժն կտանայր, ոչ սուսերբ՝ այլ այնպիսի զինուոր, որ ոչ էրէ ժահուստ արեամբ կրփայլի, հապա բնութեան ամենէն սրանջելի գուներովը :

Ո՞վ էր այս ազգիս ախոյեանը. ո՞վ էր այս զարմանալի զենքը շարժողն, ու փոքր ազգի մը հետ մեծա-

Quel triomphe, en effet, pour un peuple conquis ! Triomphe à jamais mémorable dans ses annales ; triomphe par lequel le sujet semble avoir voulu se venger du maître, non l'épée à la main, non par le sombre aspect du sang répandu ; mais en demandant à la nature, pour seule armée, ses plus riants couleurs.

Quel est donc ce héros, ce noble champion ? Quel est cet admirable guerrier qui a su faire remporter la

Յովնանէս Աղա Այվազովսքի. — M. Jean Aivazovsky.

տարած ու ամենածին ազգի մը անուան էս յաղթանակողը. — ԱՅՂԱՅՈՂԱԿՆԻ :

Կայ ճշմարիտ Հայու սիրտ մը որուն ծանօթ, մանաւանդ թէ սիրելի ջրլայ այս փառաւոր անունը : Նկեղեցի, վարժարան, գրքութիւն, գեղարուեստ Հայաստանեայց այս դարուն՝ բանի բանի յիշատակներ ունին կրփայելէն, և վայելեցէն այս անուամբ կերուած :

Այս անուան, որով և Ազգիս անուանը փառք էղող երկուց Հարազատաց վրայ հայրենեաց ունեցած սերն ու երախտազիտութիւնն էս մեծ է : Ստեպ ստեպ րախանձանք կրչեսմք ու կընթռնուամք՝ կենսագրական ծանօթութիւն մը տալ իրենց վրայ : Այլ ժամանակ է

viatoire à une poignée de combattants, qui a su la faire marcher de pair à côté des nations les plus nombreuses et les plus puissantes ? — AIVAZOVSKY.

Nom illustre ! Est-il un cœur vraiment arménien qui ne le connaisse et ne le chérisse ? Église, écoles, lettres, beaux-arts, n'a-t-il pas imprimé partout son cachet ? L'Arménien d'aujourd'hui ne retrouve-t-il pas son souvenir à chaque page de son histoire ?

Mais aussi la reconnaissance et l'amour de la nation sont acquis à ce nom auquel nous devons tous les jours une nouvelle gloire. Que de fois n'avons-nous pas été prié avec instance de donner sur les frères Aivazovsky quelques notices biographiques ? Il est temps de nous rendre

որ իրենց խնդիրքը կատարել սկսիմք : Եւ սկսիմք մեր գեղարուեստից ակոյէանեն : Ուրիշ անգամ Դպրութեանց ու Եկեղեցւոյս ակոյէանին Էւս ԳԱՐԻԲԻԼ ՎԱՐԳԱՊԵՏԻՆ ԱՅՎԱԶՈՎՍԲԻ Աղաւնիս անունը մըմնջեց ու ղեռ պիտի մըմնջէ, այնչափ աւելի բերկրութեամբ՝ որչափ որ յայտնի է իւր ունկնդրացն ու վերժանողացը, որ անոր անուամբն է որ իւր բեւերը բուսած են, կըգորանան ու կըփայլին :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՂԱ ԱՅՎԱԶՈՎՍԲԻ ծնած է յ17 (29) յուլիսի 1817, Խրիմու Քէֆէ կամ Թեոդոսիա քաղաքին մէջ : Այն ինչ մանկական փափկիկ մատուցը կարող էրան մատիտ ու վրձին բռնել, պատկերահանութեան ունեցած հրաշալի տաղանդն ու յարմարութիւնը երեսն էրան. այնուհետեւ չորս ղին պատած Խրիմու գեղածիծաղ դաշտերը, կանաչագարդ լեռները, գեղեցկանիստ բլրակները, գեղածուփ ծովը, կանգուն ու կիսաւեր եկեղեցիք Էւ անոնց հնաւանդ պատկերներն ու քանդակները մէյմէկ գեղեցիկ ու սիրելի օրինակներ դարձան պատանւոյն նկարչութեան բնատուր իղմն ու ակործակը յագեցընելու, վառվըռուն ու ստեղծիչ հանձարը զբաղեցընելու :

Վեղարուեստից գրեթէ ամեն ճիւղին մէջ ունեցեր էր Հայոց ազգը Էւ ունի տակաւին քաջարուեստ ճարտարներ, նկարիչ մը՝ ծովանկար մը, դիտակազիր մը կըպակտեր իրեն իւր փառաց պատկն ամբողջացընելու : Օր մը Հայաստը ոռոս ազնուականին մէկը Քէֆէի մէջ ծուռ գալու ժամանակ կըտեսնէ մեր պատկերահան ծնած պատանեակն որ լավութեամբ քարի մը վրայ նստած ծովուն ալեկոծութիւնը կընկարէ. այն քաշած մանկական նկարներուն վրայ կըհիանայ. կըմտածէ որ երէ պատանւոյն այս բնատուր հանձարը մշակելու կատարելագործելու միջոցները դիւրացունին, ոչ միայն իւր ազգին, ընկած ազգատոնմին, այլ նաեւ Ռուսաստանի, իւր հիւրընկալ հայրենեացը մէծ փառք ու պարծանք կըլլայ : Այս ազնիւ մտածութեամբ ձեռք կըդնէ վրան, կըպաշտպանէ, Էւ 1835ին կայսերական հրամանաւ Էւ հաճութեամբ զինքը Փերրպուրկի Գեղարուեստից ձեմարանը կըմտցընէ յաշակերտութիւն :

Այվազովսքիի ջրնաղ հանձարն այնպիսի ընդարձակ ասպարէզ մը կըփնտռէր ինքզինքը ցուցընելու : Այլ անձուկ հորիզոնը փոխուեցաւ. նսկայարայլ յառաջ երբալով՝ իրեն Էւ իւր ազգատոնմին փառաւոր վիճակ պիտի պատրաստէ, քաղաքակցացը օգտակար պիտի ըլլայ : Վրան հազիւ երկու տարի անցաւ, երկրորդ կարգի արժարի պատուանշան առաւ, Էւ յաջորդ տարին 1836ին երկրորդ կարգի ոսկի պատուանշան, իսկ 1837ին առաջին կարգի մեծ ոսկի նշանին արժանացաւ, Էւ կայսերական հրամանաւ

à ce désir. Commençons donc par notre champion des beaux-arts. Une autre fois la Colombe se glorifiera du nom du R. P. GABRIEL AÏVAZOVSKY le champion des lettres, avec d'autant plus de joie que, sans aucun doute, c'est à ce nom qu'elle doit d'avoir vu pousser ses ailes, de les voir encore aujourd'hui se fortifier et briller.

M. J. AÏVAZOVSKY naquit le 29 juillet 1817, à Théodosie, en Crimée. A peine ses doigts délicats purent-ils tenir le crayon et manier le pinceau, que ses grandes dispositions et son génie se révélèrent à tous les yeux. Les plaines verdoyantes, les sombres forêts, les riantes collines, la mer de Crimée dans son aspect grandiose, les églises debout et en ruines, leurs tableaux et leurs sculptures, tout servait de modèle à son intelligence vive et créatrice; partout son goût naturel pour la peinture trouvait à se satisfaire.

Dans toutes les branches des beaux-arts, la nation arménienne avait eu des artistes distingués, il lui manquait un peintre de marine et un paysagiste pour compléter l'auréole de sa gloire. Un jour, un noble russe qui portait beaucoup d'intérêt aux Arméniens, se promenant à Théodosie, rencontre notre jeune homme, assis sur le rivage, occupé à peindre une tempête. Surpris de son talent, il songe à lui fournir les moyens de cultiver et de perfectionner ce génie naissant. Il comprend que ce jeune homme ne peut manquer de relever sa famille déchue et d'en devenir l'orgueil; il comprend qu'en l'adoptant la Russie doit un jour se couvrir de gloire. Pénétré de cette pensée, il le prend sous sa protection, et en 1833, un décret impérial lui ouvre les portes de l'Académie des Beaux-Arts de Saint-Petersbourg.

Le génie d'Aïvazovsky attendait pour éclater une aussi vaste arène. L'horizon étroit s'agrandit à mesure qu'il avance à pas de géant, et bientôt il va se procurer à lui, ainsi qu'à sa famille, une position glorieuse; il va devenir le soutien de ses concitoyens. A peine deux années se sont écoulées qu'il mérite une médaille d'argent de deuxième classe; l'année suivante (1836), il obtient une médaille d'or de deuxième classe, et, en 1837, il est jugé digne de la grande médaille d'or de première classe. C'est alors qu'il reçoit de l'Empereur l'ordre de se rendre

Խրիմ դրկուեցաւ որպէս զի հայրենեացը ծովային տեսարանները նկարէ :

Նրկու տարիէն 1859ին առաջին կարգի ՆԱՄԻԶ անուամբ պատուեցաւ, ձեմարանէն էլաւ, եւ 1840ին կայսերական ծախիւք Իտալիոյ եւ Ներսիսիոյ այլ եւ այլ կողմերն յուղարկեցաւ որպէս զի թէ բնութեան եւ թէ գեղարուեստից հրաշալիքը տեսնելով, դիտելով, մտածելով ու խօսակցելով, հանձարն ու արուեստը կատարելագործէ :

Ակսաւ այն ատեն Յովհաննու փառքն ու անունը օտար երկիրներ եւս հռչակուիլ. ուր որ գնաց, ոսկից որ անցաւ, արուեստակցացն ու արուեստասիրացը զարմանքը գրաւեց իր հրաշալի հանձարովը : Վեներտկոյ գրաստանը մեջ հանդիսացուցած պատկերները հարկ եղաւ որ տերութիւնը զինուորներով պաշտպանէ, այնչափ խուռն բազմութիւն տեսնելու կը վազէին : Հիմա այն զարմանալի տեսարանները Վեներտկոյ ազնուականաց հոշակապ պալատներուն գեղեցիկ զարդերն են, ծանր ծանր գներով գնուած : Հռոմ եւս անոր նկարները զարմանքով մը կը պահէ ու կը ցուցնէ : Իսկ Փարիզ՝ այս տարուան յիշատակին հետ ուրախութեամբ կը յիշէ այն անմոռանալի նկարիչը զոր ասկէ տասնըջորս տարի յառաջ ոսկի նշանով էր վարձատրած իւր հանդիսացուցած գեղանկար պատկերներուն համար, եւ դեռ Լիւքսանպուրի բանգարանին մեջ եղած հրաշանկար պատկերին վրայ զարմանալէն չդադրիր :

Տարակոյս չկայ որ յօտար տերութեանց պատուեալ ու վարձատրեալ հանձար մը անվարձ ու անպատիւ չէր կրնար մնալ յիւրում տերութեան, մանաւանդ Ռուսիոյ պէս կայսերութեան մեջ՝ որ իրաւամբ ձեռնառու եւ պաշտպան անուանեալ է դպրութեանց, զիտութեանց եւ գեղարուեստից : Նրբոր այնքան վարձիւք, զովութեամբք, փառօր ու կատարելութեամբք դարձաւ Յովհաննէս ի Ռուսիա, իւր անունը ու հանձարոյն յիշատակները իւր տեղը բողոյով բոլոր Իտալիոյ ու Գաղղիոյ մեջ, Վենիսիա, Նիկողայոս կայսրը Սրբոյն Աննայի ասպետութեան էրրորդ կարգի աստիճանն իրեն շնորհեց. վերջէն ալ փառաւոր հրովարտական Ռուսիոյ ծովամարտիկ նաւաց նկարիչ անուանեցաւ ու Փերրպուրկի Գեղարուեստից ձեմարանին եւս Անդամ :

Յաջորդ տարին 1845ին ապրիլի 15ին Կոստանդին մեծ Դքսին հետ իբրեւ ուղեկից Կոստանդնուպօլիս գնաց, եւ ազգայինք իւր աստիճանին ու հանձարոյն արժանաւոր պատուով զինքն ընդունեցան : Անտի էրբոր յերկիր իւր դարձաւ. Խրիմու այլ եւ այլ քա-

en Crimée pour peindre les vues maritimes de son pays natal.

Deux ans après, en 1839, il est honoré du nom de peintre de premier ordre, et quitte l'Académie. En 1840, il est envoyé aux frais de l'Empire en Italie et dans les différentes contrées de l'Europe, pour étudier les chefs-d'œuvre de la nature et des arts, espérant trouver les moyens de se perfectionner encore dans la contemplation de ces merveilles et dans les conseils des artistes éminents de tous les pays.

A dater de cette époque, le nom d'Aïvazovsky commença à devenir célèbre, et sa gloire se répandit rapidement dans les pays étrangers. Partout où il passa, il s'attira l'admiration de ses confrères et des amateurs les plus difficiles. A Venise, l'autorité fut obligée de sauvegarder ses tableaux exposés dans la bibliothèque de Saint-Mare, tant était grande la foule qui accourait les admirer. Les vues admirables qu'il a peintes, alors achetées à des prix extraordinaires, sont aujourd'hui les plus beaux ornements des palais des nobles Vénitiens. Rome aussi a conservé et montre ses tableaux avec orgueil, et Paris, à l'annonce de la victoire de cette année, s'est rappelé avec joie ce peintre distingué qu'il a récompensé d'une médaille d'or, il y a déjà quatorze ans, et dont il a admiré le tableau au musée du Luxembourg.

Un génie ainsi honoré, ainsi récompensé par les gouvernements étrangers, ne pouvait rester sans récompenses, sans honneurs dans sa patrie adoptive, surtout quand cette patrie était l'empire de Russie, qui a mérité à si juste titre d'être nommé le soutien et le protecteur des lettres, des sciences et des arts. Aussi à peine Aïvazovsky fut-il de retour à Saint-Petersbourg, laissant partout derrière lui, en Italie et en France, les souvenirs de son nom et de ses talents, qu'il fut comblé d'honneurs, de récompenses et de gloire; l'empereur Nicolas lui décerna la croix de Sainte-Anne de troisième classe, et bientôt un décret impérial le nomma peintre de la flotte russe et membre de l'Académie des Beaux-Arts.

L'année suivante, 13 avril 1845, il accompagna, à Constantinople, le grand-duc Constantin. Là, il fut entouré d'honneurs par ses nationaux et accueilli avec un empressement digne de sa haute position et de son génie. De retour dans son pays, il se mit à peindre les vues prin-

դարաց եւ. նաւանագոտից տեսարանները նկարելու զբաղեցաւ :

Երկու տարի ետքը 1847ին Ամսդերտամի արքունական ձեմարանին Գեղարուեստից անդամ գրուեցաւ, եւ քիչ ժամանակէն Փերրպուրկի նկարչութեան ձեմարանին Վարժապետ կարգեցաւ. իսկ 1851ին Սրբոյն Աննայի Երկրորդ կարգի ասպետ անուանեցաւ, եւ 1855ին Փերրպուրկի Աշխարհագրական Ընկերութեան անդամ : Այսպէս հետզհետէ նորանոր պատիւներէ ու վարձատրութիւններէ ետքը՝ նորագոյն փառքով մ'ալ իր հանձարը պատկեցաւ, ազնուականութեան փառաւոր ու ցանկալի անունը յորդոց յորդիս արժանապէս ժառանգելով :

Արեւելեան պատերազմը իւր ճրաշակերտից քիւր շատ աւելցուց. Սինոպի սոսկալի նաւամարտին անաւոր նկարը տեսնողները բաւական բառ չեն գտներ զովելու. Տեսնելուդ պէս՝ սոսկում մը կը պատէ զրեզ, կը գրէ մեզ անուանի գաղղիացի նկարիչ մը, չորս կողմդ հուր եւ ծուխ, եւ կարծես քէ ղոժոտրովայն ճրետից սատկաշատաջ քնդմուսրէն ու ջախջախած նաւերու ձարձատմուսրէն ականջդ պիտի խլանայ :

Հաշտութիւնն որ եղաւ, ընտանեօրը եկաւ ի Փարիզ, Ռուսիոյ դեսպան վսեմափայլ Քիսելով կամօր զինքը իբրեւ պարծանք իւր տերութեանը Վեհափառ Նափոյեան կայսեր եւ կայսերուհոյն ներկայացուց : Կայսրը յետ ս'ըրայի բնդունելութեան, « Լսեր եմ, ըսաւ մեր ճարտարին, եւրոպական դարձած անունդ, եւ նկարներուդ տեսութեանը կը փափարիմ. հարկաւ քանի մը հատ մեր հանդիսարանը կը դնես փափաքողաց բաղձանքը լեցնելու : » Այլ այնուհետեւ Յովհաննէս Աղային պատկերները տեսնելու համար Էկոլներուն քիւր ջկար. այն քիչ ժամանակի մէջ նկարած մի քան զմի գերազանց բազմաթիւ պատկերներովն արուեստարանը բազմամեայ պատկերադարան մը դարձուց : Դրան առջեւ յոգնաբիւ կառաց շարք մը անգակաւս եր. ազգայինք եւ օտարք, ճարտարք եւ ճարտարաւորք կը վազէին Այվազովսքեայ բաջարուեստ վրձնոյն ճրաշալիքը տեսնելու : Այս պատուաւոր այցելուաց մեջէն մէկ քանին յիշեմք.

Փէյխիւէ մարաշախտը ամեն անգամ որ Խրիմու գեղեցիկ ու սակաւազիւտ տեսարաններուն կարօտը կուգար, մէկէն կը ճրամայէր որ երկնին Այվազովսքեայ արուեստարանը ուղղեն. եւ հոն իրեն սիրելի եղած երկրին ճշգրտատիպ նկարները տեսնելի մը մէջ ամփոփուած տեսնելով՝ սրտին կարօտը կառնէր ու անկեղծ գովեստներով արուեստագետը կը մեծարէր.

eipales des différentes villes et des ports de la Crimée.

Deux ans après, en 1847, il fut nommé membre de l'Académie des Beaux-Arts d'Amsterdam, et peu après professeur à l'Académie de peinture de Saint-Petersbourg. Ainsi successivement tous les honneurs, toutes les récompenses lui avaient été prodiguées; son génie fut enfin couronné d'une nouvelle gloire: il fut promu à la noblesse avec toute sa famille.

La guerre d'Orient vint accroître le nombre de ses chefs-d'œuvre. Ceux qui ont vu l'imposant tableau de la terrible bataille navale de Sinopé ne trouvent pas de mots pour exprimer leur admiration. A peine, nous écrit un célèbre peintre français, en présence de ce spectacle grandiose, vous vous sentez saisi de frayeur, vous êtes entouré de feu et de fumée; vos oreilles sont assourdies par l'effroyable fracas des canons, par le choc et le craquement des navires.

La paix conclue, M. Aïvazovsky se rendit à Paris avec sa famille. L'ambassadeur de Russie, S. E. le comte de Kiseleff, le présenta, comme une des gloires de sa nation, à LL. MM. l'Empereur Napoléon et l'Impératrice. S. M. l'Empereur lui témoigna l'accueil le plus bienveillant: « Je connais, lui dit-il, votre nom; il est devenu presque européen, et je serais heureux de voir vos tableaux. J'espère que vous en laisserez quelques-uns à notre Exposition, ne fût-ce que pour satisfaire au désir des admirateurs de votre génie. » Bientôt une foule nombreuse accourut visiter les travaux de M. Aïvazovsky. A voir en si grand nombre les tableaux de mérite qui ornaient son atelier, malgré le court séjour qu'il fit à Paris, on eût dit un musée de plusieurs années de date. Devant sa porte, on voyait sans cesse un encombrement de voitures; ses compatriotes, les étrangers se portaient en foule à sa demeure pour admirer les merveilles de son pinceau. Citons les noms de quelques-uns de ces visiteurs les plus illustres.

Bien des fois S. E. le maréchal Pélissier éprouvant le désir de revoir les paysages charmants de la Crimée, ordonna de diriger son équipage vers l'atelier de M. Aïvazovsky. Là retrouvant réunis dans un salon les sites de son pays de prédilection, son âme était transportée de joie, et il n'avait pas assez d'éloges pour l'artiste à qui il devait ces nobles jouissances. Plus

որոց եւ մէկ քանի անգամ ունկնդիր եղեր եւ ազգային փառասիրութեամբ մը սրտերնիս ուռեր է : Եւ որուն արդէօք վկայութիւնը բարձրապատիւ մարաշխատին վկայութեան զօրութիւնն ու յարգը կրնար ունենալ, որ այնչափ ժամանակ ականատես եղեր էր այն ջրնաղագէդ տեսարանացը, որ կը վկայէր քեզ նոյն իսկ երկրին տեսարաններն են, Այվազովսքեայ մոզական վրձինովը կանգնաչափ կամ երկկանգուն կտաւներու վրայ փոխադրուած :

Որտա Վերնէ՛ անմման մարտանկար պատկերահանը, որուն վրայ իրաւամբ կը պարծի Գաղղիա, որ երեսուն տարիէ ի վեր անդադար իւր ազգին քաջագործութիւնները կտաւի վրայ կը տպաւորէ ու վերձնոյն աներկիւղ համարձակութեամբը կանմահացընէ, Յովհաննէս Աղային նկարներուն վրայ զմայլած՝ արդարաւօտ բերնէն այս մեծ վկայութիւնը կը հանէ, քեզ « Կիւտեն բոյր կենացը մեզ այսպիսի բան եւ ոչ մտածեր է : » Եւ սակայն Կիւտեն այսօրուան օրս Գաղղիոյ առաջին ծովային պատկերահանն է, եւ 1855ին համաշխարհական արուեստահանդիսին մեզ առաջին կարգի պատուանշանն առաւ :

Ինչպէս որ ամեն Փարիզ եկող ականաւոր Հայկազունը ազգային քաղցր պարտք մը կուգեն կատարել յայցելութիւն երբայով այն մեծանուն բերրողին, որ իրենց ազգը մասնաւոր համակրութեամբ մը սիրէր է, ու հաճեր է երբեմն երբեմն յիշատակելու զիրենք իւր անմահական զրուածոցը մեզ, եւ միշտ ալ գովութեամբ ու մեծարանօք, մեր իսկ չէմք սխալիր երէ ըսեմք որ Հայոց ազգն էս դեռ եւրոպացի բերրող մը չէ եղած որ իրեն պէս տար սրտով ու կարտով սիրէ ու հանձարը մեծարէ. ուստի եւ իւր անուշ, սրտաշարժ ու վառվառն բերրութեամբ քարգմանութեանը պէս չկայ բանաստեղծութիւն մը որ ցանկալի ըլլայ իրեն : Խօսքերնիս ապացուցի կարօտ չէ. կը յիշեն ազգայինք քեզ ինչ ատորով ու ինչ զմայլմամբ կարդացած են Լամարքին բերրութեանքն մէկ քանին, զոր դեռահանձար բերրող մը իբրեւ ճաշակ երբեմն երբեմն ի յոյս ընծայած է, իւր սիրելի ու հայասեր բերրողին անունը բոյր Հայոց ծանօթացընելու փափարով :

Այս ազգային եղած համակրութեամբ մը մեր հռչակաւոր նկարիչն էս փափաքեցաւ այցելութեան երբայ հայամեծար բերրողին : Նրկու հրաշալի հանձարները տեսնուեցան, ի քրքել ական մեկզմեկ չափեցին, կշռեցին հասկըցան ու պատուեցին, եւ Պ. Լամարքին խոստացաւ որ զայ իրեն հանդիսացուցեալ պատկերներուն այցելութիւն ընէ. բայց աւանդ որ անակնկալ տկարութեամբ մարմնոյ չկարողացաւ ցանկալի խոս-

sieurs fois nous nous sommes trouvé présent à ses visites, et nous avons senti notre cœur se gonfler d'un juste orgueil national. Et certes, quel témoignage pouvait avoir autant de poids que celui de S. E. le maréchal, pendant si longtemps admirateur de ces lieux charmants, et témoignant hautement de la fidèle représentation de ces vues transportées par le pinceau magique d'Aïvazovsky sur des toiles si étroites?

Horace Vernet, l'incomparable peintre de batailles, dont si justement la France est fière, qui, depuis trente ans, ne cesse de reproduire les hauts faits de sa nation pour les immortaliser par les coups hardis de son pinceau, Horace Vernet, ravi des tableaux de M. Aïvazovsky, dans un noble élan de son âme généreuse, lui rendit ce témoignage : « Guden dans toute sa vie n'a pas même rêvé de semblables choses. » Et, cependant, Guden est aujourd'hui le premier peintre de marine en France, et c'est lui qui, à l'Exposition universelle de 1855, a obtenu le prix d'honneur.

Tous les Arméniens distingués se sont fait un devoir bien cher, un devoir national de rendre visite à l'illustre poète qui nous a toujours montré une sympathie toute particulière, qui a daigné de temps à autre nous mentionner dans ses écrits à jamais mémorables, et toujours en nous prodiguant les éloges, en nous témoignant la plus noble estime. Aussi nul Européen n'a jamais été aimé par notre nation d'un amour aussi ardent; nul génie n'a été si bien apprécié. Aucune traduction n'a jamais été recherchée avec tant d'empressement que celle de ses poésies si tendres, si pathétiques et si vives en même temps. Et ce que nous avançons ici n'a nullement besoin de preuves. Nos compatriotes n'ont pas oublié avec quel enthousiasme on s'est jeté sur les traductions de quelques-unes des poésies de M. de Lamartine, traductions publiées en arménien par un de nos jeunes poètes, désireux de faire connaître et admirer aux siens son auteur favori.

Pénétré de cette sympathie nationale, notre illustre peintre a aussi désiré rendre une visite au noble poète. Ces deux grands génies se sont vus; en un clin d'œil, ils se sont mesurés, pesés, appréciés et admirés. M. de Lamartine avait promis à M. Aïvazovsky de visiter l'exposition de ses tableaux; une indisposition imprévue l'a empêché de tenir sa promesse. Que de gloire perdue pour l'artiste! M. de Lamartine, toujours si empressé à

տունը կատարել : Կորնուս մեծ. վասն զի Պ. Լամար-
բին որ առիք չէր փախցրներ Հայոց ազգին վրայ
ունեցած մեծ համարմունքը յայտնելու, անշուշտ էմբ
որ գեղեցիկ առիք կը համարէր զայս իւր հրաշալի
գրչովը Պ. Գալամ ու Պ. Տրքեան բախտաւոր նկար-
չացը պէս՝ նաեւ հայկազն պատկերահանին սրխ-
րալի վրձնոյն անմահութեան էջերուն գեղեցկահիւս
ու հրաշափայլ էջ մի եւս աւելցրնելու, անբառամ
փառաց պսակին վարդ մը բոյորելու :

(Մնացորդն յաջորդ անգամ :)

manifestar son estime pour notre nation, n'eût certaine-
ment pas laissé échapper cette occasion. Son admirable
plume n'eut pas manqué de livrer à l'immortalité le mer-
veilleux pinceau de notre peintre arménien, comme il l'a
fait déjà pour ses confrères plus heureux, MM. Calame et
Duquesne. Il se fût fait une joie d'ajouter une belle page
à son histoire et une rose à sa couronne impérissable.

(La suite au prochain numero.)

ԿԵՆՅԱՂՕԳՈՒՏ ԲԱՆԺ

ԿԱՐԱՊ.

Թեպետ ջրէն հեռու մեծցած կարապի (քոյ)
ձագը ջրին ինչ բան ըլլալը լա չկրնար գիտնալ,
բայց բնութիւնը կըզգայ անկէջ զրկուած ըլլալը,
ու կըտկարանայ, կըհալի կըմաշի. երբեմն տագ-
նապած պտըտիլը, շատ անգամ վիզը ոյրորելով
տրտում տխուր քնեւորն մէջ ծածկելը, ու փե-
տուրներուն դեղնութիւնը բաւական կըցուցնեն
րէ վախճանին հասած չէ : Այն վիճակին մէջ հոտած
ձահիճ մըն ալ որ գտնէ, մէկէն մէջը կընետուի
ազնիւ բոջուներ, եւ տղմին մէջ լողալով աղտոտ
գարշելի բան մը կըզատնայ : Բայց տուր անոր
կենդանի ջրոյ աղբիւր մը . բոլ յաղթաշուր գետին
ալիքը վրան զարնելով ոյծը տեղը բերնէն, այն
ատեն կըտեսնես րէ կարապն ինչ է : Քանի մը

օրուան մէջ իւր ձիւնափայլ ձերմըկութեամբը,
վայելչագեղ ու վսեմ կերպովը, արագ շարժուն-
քովը կըցուցնէ քեզի իւր բնութիւնը . եւ րէ
մեծնալուն, զօրանալուն ու փառաւորութիւնն ինչ
բան պակսեր էր :

Այսպէս է նաեւ մեր հոգին :

ՏԻԿԻՆ ՆԵՔԷՐ ՏԸ ՍՈՍԻՐ.

Մօրս դաստիարակութեան ոճը արուեստ չէր,
հապա սեր էր. եւ անոր համար է որ անսխալ էր :

ԼԱՄԱՐԹԻՆ.